

ПРАВО НА ПРОВАДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК НЕМАТЕРІАЛЬНИЙ АКТИВ У СКЛАДІ МАЙНА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Гусь А.В.
аспірант

Інституту економіко-правових
досліджень НАН України

Існуюче наразі питання визначення поняття та структури нематеріальних активів як складової майна суб'єктів господарювання призводить до неправильного їх застосування у господарській діяльності та відображення в балансі. Відсутність достовірної звітності в свою чергу може призвести до ряду проблем пов'язаних, зокрема, з оподаткуванням та розрахунками з кредиторами.

Визнання права на провадження діяльності нематеріальним активом розглядалось у працях А. Клименко [1], І. Бігдан [2], В. Ягнюка [3]. Разом з тим їх розробки носять оглядовий характер, та не торкаються усіх видів діяльності які могли б бути віднесені до даного виду нематеріальних активів. Таким чином, метою цієї статті постає визначення право на провадження діяльності та його складових як нематеріального активу вітчизняного суб'єкта господарювання.

Перш ніж перейти до характеристики права на провадження діяльності необхідно визначити ознаки, за якими об'єкт може бути визнаний в якості нематеріального активу. Нематеріальні активи як частина майна суб'єктів господарювання, об'єкт бухгалтерського обліку та фінансової звітності в умовах трансформованого бухгалтерського обліку повинні відповідати сьогодні таким ознакам:

1. Відсутність матеріально-речової форми або її вторинність відносно об'єкту.
2. Немонетарність.
3. Можливість вартісної оцінки.
4. Можливість ідентифікації.
5. Можливість отримання майбутньої економічної вигоди [4].

Серед прав на провадження певних видів діяльності можна виділити:

- право на здійснення видів діяльності визначені ЗУ «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»;
- концесії;
- право користування місцем на фондовій і товарній біржі.

Одним з основних нормативно-правових актів, що регулюють отримання права на здійснення окремих видів діяльності, є Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» [5]. Права на ведення господарської діяльності, які не входять до переліку ліцензованих видів, що не відносяться до нематеріальних активів так як не відповідають основним вимогам. Суб'єкт господарювання, приймаючи на свій баланс новий нематеріальний актив у формі

права на провадження певних видів діяльності повинен сам для себе вирішити питання про можливість економічної вигоди в майбутньому від його використання.

У вітчизняному обліковому законодавстві не передбачений спеціальний субрахунок для відображення такого права суб'єкта господарювання як право на здійснення діяльності. У зв'язку, з чим пропонується відображення його в субрахунку «Інші нематеріальні активи» рахунку 12 «Нематеріальні активи». При цьому варто не забувати про те, що наявність такого права на балансі характеризує потенційну можливість суб'єкта господарювання до збільшення своїх доходів, поліпшення становища на ринку і розширення клієнтської бази, тобто поліпшення його ділової репутації в цілому.

Ще одним специфічним видом господарської діяльності виступають концесії – строкове платне право на створення та експлуатацію об'єктів комунальної або державної форми власності. Правове регулювання концесійної діяльності в Україні здійснюється ГК, Законами України «Про концесії» [6], «Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг» [7], «Про особливості оренди чи концесії об'єктів паливно-енергетичного комплексу, що перебувають у державній власності» [8], «Про особливості передачі в оренду чи концесію об'єктів централізованого водо-, теплопостачання і водовідведення, що перебувають у комунальній власності» [9]. Особливість цього виду діяльності, по-перше, постає в тому, що право на концесію може передаватися тільки стосовно об'єктів, перелік яких затверджений Кабінетом Міністрів України. По-друге, концесіонеру належить право власності лише на прибуток та продукцію як результат концесійної діяльності. По-третє, соціальний характер здійснення концесійної діяльності. За своїми ознаками, право на здійснення концесійної діяльності відповідає вимогам віднесення до нематеріальних активів та може обліковуватися на рахунок 12.

Бігдан І.А. [2, с. 40] пропонує поділяти право користування майном на дві групи: право користування матеріальним майном та право користування нематеріальним майном. Якщо з матеріальним майном усе зрозуміло, то віднесені автором об'єкти до нематеріального майна викликають сумнів. Так, наприклад, право на провадження окремих видів діяльності та місця на товарній (фондовій) біржі доцільніше було б віднести до групи «Інші нематеріальні активи», яка згідно законодавства охоплює права на провадження діяльності та використання економічних та інших привілеїв. Право користування місцем на фондовій і товарній біржі також затверджується договором. Обидва права не розкривають у своєму змісті правомочності користування як такої, швидше за все вони відображають можливість суб'єкта господарювання розширити коло своїх повноважень за рахунок наданого права на здійснення того чи іншого виду діяльності.

Таким чином, проведені дослідження дозволяють стверджувати, що для цілей бухгалтерського обліку право на провадження окремих видів діяльності може бути визначено нематеріальним активом, і в такому разі буде обліковуватися на відповідних субрахунках рахунку 12 «Нематеріальні активи».

Література:

1. Клименко А. Нематеріальні активи: від придбання до ліквідації / А. Клименко, М. Пустовіт. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Х.: Фактор, 2006. – 400 с.

2. Бигдан Инна Анатольевна. Нематериальные активы: проблемы признания, учёта и аудита / И.А. Бигдан. – Х., 2005. – 287 с.
3. Ягнюк В.А. Особенности признания нематериальными активами права пользования и права на осуществление деятельности // Економіка. Фінанси. Право. – 2010. - № 6. – С. 27 – 31.
4. Гусь А.В. Поняття та ознаки нематеріальних активів у складі майна суб'єктів господарювання // Вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. – 2012. - № 19. Том 2. – С. 182 – 184.
5. Закон України від 1 червня 2000 року «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 36. - Ст. 299.
6. Закон України від 16 липня 1999 року «Про концесії» // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 41. - Ст. 372.
7. Закон України від 14 грудня 1999 року «Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг» // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 3. - Ст. 21.
8. Закон України від 8 липня 2011 року «Про особливості оренди чи концесії об'єктів паливно-енергетичного комплексу, що перебувають у державній власності» // Відомості Верховної Ради України. – 2012. - № 18. - Ст. 57.
9. Закон України від 21 жовтня 2010 року «Про особливості передачі в оренду чи концесію об'єктів централізованого водо-, теплостачання і водовідведення, що перебувають у комунальній власності» // Відомості Верховної Ради України. – 2011. - № 11. - Ст. 71.

УДК 346.1

ЩОДО АКТУАЛЬНОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ГОСПОДАРСЬКИХ ПРАВОВІДНОСИН У ВУГІЛЬНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

*Ілларіонов О.Ю.
науковий співробітник
Інституту економіко-правових
досліджень НАН України*

Реформування системи управління вугільною галуззю та структурні зміни, які відбулись внаслідок роздержавлення, запровадження концесійних механізмів та удосконалення орендних форм управління майновими комплексами вугледобувних та вуглезбагачувальних, транспортних підприємств, підприємств машинобудування, призвели до розбалансування господарських відносин у вугільній промисловості України. Підприємства галузі донедавна складали єдиний комплекс, який у сукупності забезпечував